

CRITERII DE ALEGERE A MANUALELOR ȘCOLARE

AUREL-CONSTANTIN SOARE*

Pluralismul de idei al societății noastre a oferit și prilejul ca în cadrul reformei învățământului atât de cuprinzătoare să fie demarat — cu toate dificultățile, cu toate stângăciile sau nedumeririle — programul producerii, **selecției** și distribuției manualelor școlare alternative.

După ce **manualul unic** la fiecare disciplină a avut monopolul în timpul regimului comunist, din 1995 în învățământul primar și gimnazial și din 1999 în cel liceal s-a reluat practica democratică a manualelor alternative (optionale).

Deja, cei 5 ani de producție de manuale alternative însumând cca. 300 de titluri ne-a creat o "obișnuință" a prezenței lor în cotidianul școlii. Cu toate acestea nici până acum rețeaua de informare, de accesibilitate, de selecție și de asigurare a acestor **manuale alternative** nu este coerentă, nu prezintă trasee dirijabile de eficiență pentru o adevărată piață liberă a manualelor.

Provocările noii situații au creat în rândul profesorilor și elevilor un impact puternic. Asaltul pieței libere a manualelor școlare pentru liceu a deschis calea concurenței în plasarea unui anume manual pe un loc cât mai bun.

Nu cred că este necesar să mai argumentez importanța manualelor alternative pentru diferențierea autentică în învățare, pentru diversificarea și individualizarea procesului de învățământ, pentru crearea unei fizionamii proprii unei instituții școlare (dacă ne referim și la posibilitatea alegerii unei discipline în cadrul **Curriculumului** la dispoziția școlii) și nici să mai prezint conținuturile Ordinului Ministerului Educației Naționale nr. 3591 din 07.04. 1999 cu privire la activitatea Consiliului Național pentru Aprobarea Manualelor și la **criteriile** de evaluare a calității manualelor pentru clasa a IX-a și a Ordinului Ministerului Educației Naționale nr. 3831 din 14.05.1999 cu privire la aprobarea manualelor alternative pentru liceu.

Cum trebuie să optăm pentru un manual alternativ declarat câștigător în procesul de ofertare concurențială de către Ministrul Educației Naționale?

Educatorul trebuie să cunoască înainte de a evalua și selecta manualul alternativ următoarele:

a) planurile de învățământ la filierele unde predă cu urmărirea numărului de ore pentru trunchiul comun și curriculum la dispoziția școlii;

---

*Aurel-Constantin Soare, profesor la Colegiul militar național "Dimitrie Cantemir" Breaza.

b) programele școlare, cu studierea atentă a:

1. — conținuturilor învățării
  2. — obiectivele cadru
  3. — obiectivele de referință
- ale curriculumului

c) calitatea subiecților educației (elevii — interesele lor, aptitudinile, gradul de interes spre disciplina pe care o predă, perspectiva de a folosi informațiile predate/studiate într-un concurs de admitere la învățământul superior (aspirațiile lor) etc.

d) condițiile materiale specifice din unitatea școlară în care își desfășoară activitatea

- calitatea resurselor materiale (grad de uzură) etc.
- posibilități pentru crearea de materiale auxiliare.

c) adecvarea conținutului și a documentelor educative obiectivelor generale ale liceului și ale unei arii curriculare.

„Înarmat” cu aceste multiple date ce formează CEREREA, profesorul se îndreaptă spre această piață liberă (OFERTA) cu intenția de a selecta din multimea de manuale alternative la disciplină sa pe acel instrument de lucru care să fie un stimulente al gândirii independente, o tratare care să trezească curiozitatea și spiritul creator al elevilor.

În primul rând, rolul cel mai important îl deține profesorul, pentru că el face alegerea în deplină libertate a unui manual alternativ (așa cum prevede Legea învățământului).

Pentru o temeinică alegere a celui mai potrivit manual cu situația disciplinei în instituția în care predă, profesorul trebuie să aibă (să-și procure) toate manualele alternative aprobate de Ministerul Educației Naționale și puse spre vânzare pe piața liberă.

Aici trebuie să fie formată o rețea între edituri și școli pentru a se oferi gratuități din aceste manuale, de exemplu câte un exemplar pentru comisia didactică respectivă.

Cu cel puțin o lună înaintea începerii școlii, profesorii unei catedre trebuie să studieze, să compare, să analizeze și să hotărască pe baza unor criterii specifice care este manualul cel mai potrivit pentru elevi.

Conform Legii învățământului nr. 84/1995, art. 172, majoritatea manualelor alternative pentru liceu recomandate de profesori va fi achiziționată de elevi, respectiv părinți, iar exemplarele respective vor rămâne în deplina proprietate a acestora.

Potrivit ordinului Ministerului Educației Naționale nr. 359/07.04.1999 criteriile generale de selecție sunt următoarele:

1. Conformitatea cu programele școlare aprobate de Ministerul Educației Naționale:

- obiective cadru;
- obiective de referință;
- listă de conținuturi.

2. **Conținutul**, particularizat în funcție de specificul fiecărei discipline:

• Corectitudinea exprimării și claritatea informației, adecvate la terminologia disciplinelor din perspectiva nivelului de vârstă al elevilor.

• Calitatea și adecvarea exemplelor, lecturilor suplimentare, tabelelor, diagramelor etc., precum și contribuția acestora în lămurirea și consolidarea cunoștințelor;

• Actualitatea informațiilor și a interpretării acestora;

• Calitatea activităților practice recomandate;

• Corelarea cu achizițiile din clasele anterioare;

• Valoarea formativă pentru viața profesională, publică și privată;

• Modul de înfăptuire a interesului și motivației pentru disciplina respectivă;

3. Nivelul limbajului:

• Corect, adecvat disciplinei și accesibil;

• Contribuția la îmbogățirea vocabularului;

• Adecvarea dimensiunilor frazelor și a paragrafelor la nivelul de vârstă;

• Asigurarea unei frecvențe ulterioare corespunzătoare a termenilor nou introduși;

4. **Metoda pedagogică:**

• Adecvarea mesajului la cerințele unei educații pentru o societate deschisă democratică; nu vor fi aprobate manualele care propagă mesaje intolerante, de incitare la violență, extremist-naționaliste, xenofobe sau alte mesaje incompatibile cu Constituția țării;

• Organizarea, gradarea și accesibilitatea conținutului științific dezvoltat prin activități practice;

• Modul în care conținutul științific este sprijinit, consolidat și dezvoltat prin activități practice;

• Contribuția textului, ilustrației și a aplicațiilor la formarea și dezvoltarea capacităților și deprinderilor, la stimularea gândirii independente și a creativității;

• Calitatea și varietatea modalităților de evaluare.

5. **Prezentarea și tehnoredactarea:**

• Claritatea așezării în pagină și a imprimării;

• Lizibilitatea tipografică;

• Adecvarea dimensiunilor literelor la vârsta elevilor;

• Varietatea caracterului literelor;

• Dimensionarea rândurilor și a spațiilor dintre acestea;

• Punerea în evidență a elementelor esențiale ale textului;

- Marcarea temelor facultative.

6. Ilustrația:

- Varietatea și calitatea tehnică a graficelor, diagramelor, desenelor, fotografiilor, hărților, schemelor etc;
- Caracterul funcțional al ilustrațiilor și adecvarea lor la specificul disciplinei;
- Calitatea artistică și armonia cromatică;
- Echilibrul text-ilustrație;
- Integrarea ilustrației în text.

7. Originalitatea:

- Exprimarea, interpretarea și prezentarea într-o viziune deosebită a conținutului disciplinei, prin alegerea textelor, a limbajului, a ilustrațiilor, a exemplelor, a experiențelor, a aplicațiilor;
- Maniera în care sunt create situații de învățare prin text, ilustrații, exerciții, teste etc;

- Procedee utilizate pentru formarea comportamentului ecologic, în scopul protejării mediului și vieții umane;

- Valorificarea conexiunilor inter- și pluridisciplinare;
- Originalitatea folosirii ilustrației și tehnoredactării.

8. Calitatea materialelor:

- Hârtia pentru text (greutate, opacitate, procent de alb), cerințele minime obligatorii fiind de 70g/mp, velină, offset, alb 80%;
- Coperta (greutate, finisare), prin specificația tehnică prevăzându-se, drept condiții minime, carton alb 220 g/mp, finisată prin lăcuire;
- Legarea (capsat sub 96 de pagini sau cusut cu ață peste 96 de pagini);
- Rezistența fizică, pentru utilizarea pe durata celor trei ani consecutivi de folosire.

9. Prețul manualului — un criteriu nu tocmai de neglijat în condițiile scăderii nivelului de trai al cetățenilor. De obicei, manualele cu un preț mai mic sunt cel mai mult solicitate.

Manualul trebuie conceput pentru elev, el fiind cea dintâi carte a celui ce învață.

Pentru care elev? Părerea noastră este că manualul trebuie să satisfacă nevoile elevului foarte bun prin teme opționale, facultative, texte, documente, probleme de dificultate mare etc., dar și ale elevului mediu printr-un conținut obligatoriu.

Manualul trebuie să dea încredere în forțele proprii fiecărui elev, să-l determine să învețe pe fiecare după posibilitățile lui, să-i dezvolte permanent motivația învățării. Și totuși...

Profesorul cu măiestria sa didactică, cu vocația sa pedagogică este cel care poate să aducă maximum de eficiență pentru un manual dacă folosește adecvat toate tehnologiile didactice, dacă își modelează lecția după particularitățile și nevoile grupului de elevi, unde predă.